

**AKCIJSKO ISTRAŽIVANJE: INTEGRIRANI RAZVOJNO- PRIMJERENI KURIKULUM
USMJEREN NA DUJETA U 5., 6. I 7. GODINI ŽIVOTA**

pišu: Mr. sc. Zdenka Karabatić

i odgojiteljice: Tatjana Šagadin, Natalija Roso, Sanja Vidović, Kristina Pašica, Mirjana Matovina, Natalija Tarandek, Đurđica Beštak, Ana Hanić

ŽIVLJENJE PRAVA DJETETA I ODRASLIH U VRTIĆU

Maestro pomaže svojim učenicima da nauče svirati, ali ne tako da svira umjesto njih.
(Hendrick, 1997. - prema Slunjski, 2001)

Akcjsko istraživanje koje smo proveli bilo je usmjereno na mijenjanje odgojno-obrazovne prakse odgojitelja u odgojnim skupinama vrtića (4 odgojne skupine, novi objekt *Gajišće*), u skladu s humanističko -razvojnim pristupom ...

Budući da je istraživanje bilo zamišljeno kao primijenjeno istraživanje, predmet našeg istraživanja formuli-
rali smo u obliku primjenjenog pitanja.

Predmet istraživanja: Kako se uz pomoć kurikuluma mijenja odgojno-obrazovna praksa odgojitelja u konkretnoj situaciji odgojne skupine?

- Kada se i kako odgojiteljeve teorije **O akciji** pretvaraju u teoriju **U akciji**?
- Kako se implicitna pedagogija (narodna pedagogija, prema Bruneru, 2000. god.) mijenja u refleksivnu praksu? (A. Miljak, 2000.)

Pitanja kojima smo se posebno bavili tijekom istraživanja su sljedeća:

- Kako se djeca razvijaju?
- Kakav je utjecaj konkretnog okruženja u kojem vrtić djeluje?
- Kakav je utjecaj vrtićkog okruženja na razvoj djeteta s posebnim potrebama?
- Kako roditelji pridonose kvaliteti odgojno-obrazovnog rada u konkretnoj odgojnoj skupini?

Polazeći od transformacijskog određenja kurikuluma koji daje prednost konstruktivističkom uvjerenju koje razvoj, učenje i poučavanje promatra kroz proces samostalnog izgrađivanja znanja, gradili smo s djecom i njihovim obiteljima program koji će kod djeteta podržati i omogućiti:

- želju za učenjem
- zanimanje za svijet u kojem živi, te njegovo istraživanje
- spontano postavljanje pitanja o onome što ga zanima
- kritičko razmišljanje i konstruktivno rješavanje problema, samostalno ili surađujući s drugima
- korištenje različitih oblika komunikacije u svojim istraživanjima te dijeljenje svojih ideja i otkrića u komunikaciji s drugom djecom i/ili odraslim osobama
- konceptualno razumijevanje svijeta i traženje informacija za to razumijevanje
- istraživanje područja od osobnog interesa u svijetu u kojem živi i što ga okružuje
- doživljavanje učenja kao kontinuiranog i nikad završenog procesa (Slunjski, 2001. str. 27)

Pridružili smo se zagovornicima integriranog kurikuluma koji temelje svoj stav na postavlci objedinjavanja različitih područja razvoja kao i znanja vrijednih interesa djeteta, kako bi se dijete razvijalo i učilo u za njega svrhovitom kontekstu.

Podržavajući koncepcije prema kojima se znanje konstruira u procesu samostalnog izgrađivanja konstruiranja znanja u socijalnom okruženju, program smo usmjerili na dijete i njegove razvojne i individualne značajke, a ne na sadržaje. Ove promjene koje se tiču razvoja djeteta, a do kojih se dolazi u procesu učenja, jednako tako odnosile su se i na nas kao istraživački tim (odgojitelje i voditelja projekta).

Budući da pojedinci, u ovom slučaju odgojitelji, najčešće imaju poteškoća u otkrivanju svega onoga što čini njihovu implicitnu pedagogiju, njegovali smo timski rad odgojitelja i voditelja projekta u izravnom promatranju odgojno-obrazovne prakse te smo na osnovu toga analizirali interakcijske procese i provodili daljnje rasprave.

Istraživali smo vlastiti rad, količine i kakvoće vlastitih intervencija u aktivnostima s djecom, promatrajući i slušajući djecu u svakodnevnim aktivnostima. Proučavajući djecu i mijenjajući svoje postupke vođeni razvojnim i trenutnim potrebama djeteta-djece, učili smo čineći zajedno s djecom. Kako u ovom prikazu nije moguće dati cjeloviti tijek svih akcija i postignuća, prikazat ćemo one koje smo odabrali kao posebno važne, odnosno značajne.

U tablici koja slijedi dat ćemo skraćeni prikaz tijeka ostvarivanja našeg projekta.

Tablica 1.:

Prikaz tijeka akcijskog istraživanja **Integrirani razvojno-primjereni kurikulum**

ŠTO	KAKO	TKO	KADA
1. Izrada projekta	Dogovor s odgojiteljima navedenih skupina, ravnateljem i članovima stručnog tima (motivacija i pristanak odgojitelja za rad na projektu)	Voditeljica	rujan
2. Upoznavanje članova istraživačkog tima s projektom	Radni dogovor (Što, zašto, kako, gdje, tko, kada) Važno: Motivacija i stvaranje međusobnog povjerenja	Voditelj, članovi tima	rujan
3. Ispitivanje implicitne pedagogije odgojitelja (inicijalno ispitivanje)	Upitnik za odgojitelje: Skala procjene za odgojitelje Procjena: Podudarnost implicitne pedagogije odgojitelja s humanističko-razvojnim pristupom odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi (prikaz postignuća sudionicima na radionicama)	voditeljica	listopad
4. Pedagoške radionice vezane uz rad na projektu:	Prikaz osnovne koncepcije rada u radionici: 1. Usko povezivanje teorije i prakse vezano uz problem koji se izučava - svaki sudionik dobio je popis stručne literature (najnovija dostignuća prakse) vezano uz problem izučavanja - svaki sudionik dobio je skriptu koja sadrži sažetak rada u radionicama i izvatke iz pojedinih vrijednih stručnih znanstvenih prikaza (fotokopije, prozirnica, stručni članak iz časopisa i sl.) 2. Struktura radionica - kratki teorijski prikaz problema izučavanja (uz prikaz prozirnica) - praktične aktivnosti odgojitelja individualno i/ili u malim grupama (suprostavljanje individualnih mišljenja i strategija, grupnih mišljenja i strategija i dostignuća, uvježbavanje određenih sposobnosti i postupaka odgojitelja potrebnih za neposredni rad s djecom) - prezentiranje različitih video-zapisa iz različitih područja odgojno - obrazovne prakse (iz drugih vrtića i našeg vrtića) - učenje čineći - predlaganje novih strategija u praksi, isprobavanje istih u neposrednoj praksi te razmjena osobnog iskustva s ostalim sudionicima - npr. oluja ideja: kako organizirati	Voditeljica, članovi tima i pedagoške radionice (ostali odgojitelji)	od studenoga 2002. do svibnja 2003.
4.1. Integrirani razvojno-primjereni program - Što je to? Okruženje usmjereno na dijete - Što je to?			
4.2. Kako osmišljavati prostor usmjeren na dijete ispred soba dnevnog boravka? Oluja ideja			
4.3. Projektni pristup u radu s djecom - djeca nositelji projekta			
4.4. Otkrili smo interese naše djece - Projekt naše skupine zove se... (Pohvalite se)			
4.5. Igrom do čitanja - iskustva iz prakse			
4.6. Promatranje djece i bilježenje			
4.7. Partnerstvo s roditeljima - obitelji - sudjelovanje obitelji u programu na dijete			
4.8. Prikaz iskustva iz neposredne prakse - prikaz ostvarivanja individualnih projekata u odgojnoj skupini			
4.9. Prikaz iskustva iz neposredne prakse			

ŠTO	KAKO	TKO	KADA
	okruženje usmjereno na dijete (crtanje i tlocrta i predstavljanje istog) - rad na projektima: osluškivanje interesa djece, rad na projektu 3. Prikaz postignuća ostalima - prezentiranje individualnog programa stručnog usavršavanja		
5. Radni dogovori članova tima o radu na istraživačkom projektu	4. Procjena rada u radionicama Prezentacija nekih najbessih tema radnih dogovora: - prikaz i dogovor o radu na projektu - dogovor o akcijama, analiza događanja, prijedlog za unošenje promjena, akcija - kako dokumentirati rad na projektima - kako prezentirati postignuća: izrada postera, priprema prezentacija,	Voditelj, članovi tima	od rujna 2002. do svibnja 2003. (11 puta)
6. Neposredno istraživanje odgojno-obrazovne prakse: promatranje, bilježenje, unošenje promjena...	postignuća 1. Individualne istraživačke akcije odgojitelja određene skupine, kao i s voditeljicom projekta - gdje, što i kako će se raditi? Važno: Dogovor o vrstama promjena koje će se unositi i/ili pratiti u grupi - praćenje i bilježenje aktivnosti u grupi video- zapisima i korištenje protokola pismenog snimanja - odgojitelj samostalno pregledava video-zapise (samoprocjena) 2. Diskursi svih članova tima uz prezentaciju video-zapisa (samoprocjena i procjena) - podržavanje i osvještavanje dobrih postupaka - uočavanje poteškoća, nedostataka i sl. - dogovor o unošenju promjena i o narednim akcijama Upitnik za odgojitelje: Finalna procjena podudarnosti implicitne pedagogije odgojitelja s humanističko-razvojnim pristupom odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi (prikaz postignuća sudionicima na radionici - usporedba inicijalnog i finalnog snimanja) Protokol za promatranje postupaka odgojitelja u aktivnostima s djecom (koji provode razvojno-primjereni program) u dječjem vrtiću	Voditeljica s ostalim članovima tima i/ili individualno svaki	od prosinca 2002. do svibnja 2003.
7. Ispitivanje implicitne pedagogije odgojitelja (finalno ispitivanje) 7.1. Samoprocjena odgojitelja 7.2. Korištenje instrumenata:		Sami odgojitelji	travanj i svibanj 2003.
8. Priprema prezentacije projekta na posterima- <i>Otvorena vrata, Dani dječjih vrtića Grada Zagreba 2003.</i>	- dogovor članova tima (zašto, kako, gdje, tko, kada) - izrada postera, korištenje fotomaterijala, pisanih zapisa odgojitelja, radova djece, odgojitelja i voditeljice	Tim uključen u projekt	
9. Priprema prezentacije postignuća kroz rad na projektu drugim sudionicima odgojno - obrazovnog rada u kontekstu vrtića	Dogovor (što, zašto, kada, kako, gdje, tko) - raspored aktivnosti u timu - zajednički rad i individualni rad svih članova tima	Voditeljica i ostali članovi tima	
10. Prezentacija rada na projektu (dostignuća tima u radu na projektu)	Timsko prezentiranje rada na projektu na OZV-u	Voditeljica i svi članovi tima	svibanj 2003.
11. Pisanje izvješća o radu na projektu na kraju pedagoške godine	Dogovor (što, zašto, kada, kako, gdje, tko)	Voditeljica i ostali članovi tima	svibanj i lipanj 2003.

Kao što smo istaknuli u tablici, bilo nam je važno upoznati i s odgojiteljima osvijestiti njihovu implicitnu pedagogiju, kako bi što kvalitetnije mogli prići radu i ostvariti rad na projektu. Ostvarena je inicijalna i finalna procjena postignuća upitnikom - *Skala procjene za odgojitelje* (Program *Korak po korak* - longitudinalno istraživanje, 1995.).

Upitnik sadrži trideset i devet (39) pitanja na koja su ispitanici odgovarali zaokruživanjem, koristeći sljedeće kategorije:

1. uopće se ne slažem
2. ne slažem se
3. ne znam
4. slažem se
5. potpuno se slažem.

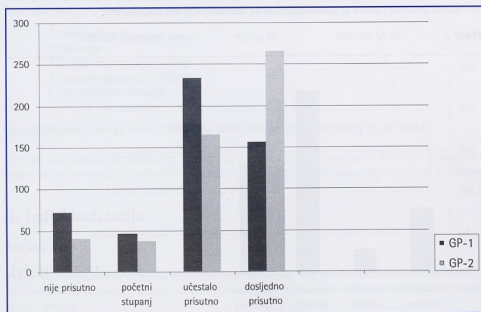
Pitanja su sastavljena kao tvrdnje. Dajemo prikaz nekih tipičnih tvrdnji iz upitnika:

- Dvoje djece iste dobi trebaju jednako vrijeme za provođenje neke aktivnosti.
- Djeca uče više igrajući se s drugom djecom nego kad slušaju odgojitelja.
- Stvar je programa da precizno odredi kako će se posložiti materijali u grupi.
- Prljave aktivnosti moraju se odvijati u vanjskom prostoru.
- Roditelji mogu dolaziti u grupu kad god žele.
- Većina roditelja ne zna organizirati aktivnosti za svoju djecu i sl ...

Procjenjujući podudarnost implicitne pedagogije odgojitelja s humanističko-razvojnim pristupom odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi iskaze odgojitelja grupirali smo po kriteriju:

- nije prisutno (ne podudara se)
- početni, razvojni stupanj (početak podudarnosti)
- učestala prisutnost (visoki stupanj podudarnosti)
- dosljedno prisutno (potpuna podudarnost).

Prikaz br. 1 slikovito prezentira postignuća odgojitelja koji su permanentno bili uključeni u rad pedagoške radionice. Grafički su prikazana postignuća inicijalnog ispitivanja (GP-1) kao i finalnog ispitivanja (GP-2).

Analiza upitnika za odgojitelje

Procjena: Podudarnost implicitne pedagogije odgojitelja s humanističko-razvojnim pristupom odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi

		Nije prisutno	Početni razvojni stupanj	Učestalo prisutno	Dosljedno prisutno
Inicijalna procjena	N	72	46	233	156
	%	14	9	46	31
Finalna procjena	N	40	37	165	265
	%	8	7	32	52

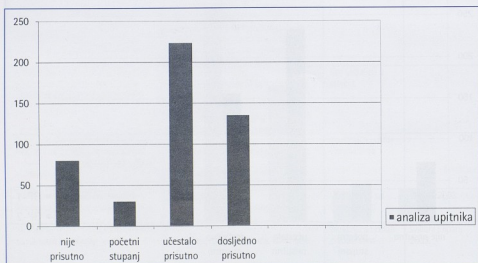
Pratimo li na grafu inicijalnu procjenu GP-1, primjećujemo da je domet najviše izražen kod kategorije učestalo prisutno (46%), a nešto manje kod kategorije dosljedno prisutno (31%). Zbrojimo li ta dva postignuća, postiže se značajna uspješnost izražena u postocima - 77%, što znači naglašenu prednost za ostvarivanje odabranog projekta. Najniža postignuća ispitanika odnosila su se na područje partnerstva s roditeljima i obitelji. Na pitanja su ispitanici najčešće odgovarali s ne znam, što nam je govorilo da izraženiju pozornost moramo usmjeriti partnerstvu s roditeljima i obitelji.

Finalna procjena označena s GP-2 ukazuje na naglašeni porast uspješnosti i to u kategoriji dosljedno prisutno (52%). Kategorija učestalo prisutno čini ukupno 46% uspješnosti. Zbrojimo li oba istaknuta pokazatelja, vidljivo je postignuće ispitanika koje doseže 84%. Vidljivo je da su odgojitelji uglavnom već imali razvijeniju svijest o vlastitoj implicitnoj pedagogiji pa je to moglo rezultirati ovako visokim postotkom podudarnosti s humanističko-razvojnim kurikulumom.

Na nekim radionicama sudjelovao je i veći broj odgojitelja koji nisu članovi pedagoške radionice (na dvije radionice prilikom prezentacije individualnih projekata). I njima je ponuđen ranije istaknuti upitnik - skala procjene za odgojitelje.

Prikaz br. 2. ukazuje da su njihova postignuća slična inicijalnim postignućima ispitanika - članova pedagoške radionice. Najčešće je zastupljena kategorija učestalo prisutno, dok je dosljedno prisutno manje izraženo i dobar je pokazatelj stručne kompetencije tih odgojitelja.

Prikaz 2.: N: 12 upitnika 39 pitanja uzorak ispitanika: slučajan

Analiza upitnika za odgojitelje

Procjena: Podudarnost implicitne pedagogije odgojitelja s humanističko-razvojnim pristupom odgoju i obrazovanju djece predškolske dobi

	Nije prisutno	Početni razvojni stupanj	Učestalo prisutno	Dosljedno prisutno
N	82	30	223	135
%	17	6	48	29

Iz tablice br. 1 također je vidljivo da je posebice bio zastupljen timski rad svih sudionika i individualni rad odgojitelja i voditeljice projekta, u cilju istraživanja neposredne odgojne prakse u konkretnoj grupi. Aktivnosti djece snimale su se video-kamerom u svim odgojnim skupinama. Snimljeni video zapisi služili su za samoprocjenu uspješnosti kao i za diskurse u timu, odnosno za istraživanje osobnog rada i kakvoće osobnih intervencija u aktivnostima s djecom - djetetom, promatranje i slušanje djece u aktivnostima radi boljeg razumijevanja dječjeg razvoja - načina na koji djeca razmišljaju, uče i sl.

Slijedilo je prihvaćanje i podržavanje dobrih postupaka - aktivnosti, dogovori o unošenju promjena kao i dogovori o daljnjim akcijama. U razdoblju od prosinca 2002. do svibnja 2003. video-kamerom su zabilježeni različiti, naglašeno uspješni projekti, proistekli iz interesa djece u svim odgojnim skupinama, kao npr.:

- *Božićna radionica - skupina Vjeverice i Zečiči*
- *Projekt Sat - skupina Vjeverice i projekt Ptice - skupina Zečiči*
- *Projekt Biljni svijet - skupine Loptice i Jagodice*
- *Projekt Trgovina - skupina Loptice*
- *Projekt Odjeća - skupina Zečiči*
- *i drugi*

Video-zapise smo prikazivali djeci i roditeljima i članovima obitelji. Osim video-zapisa o radu na projektu svje- doče i knjige projekata, koje su zbirke zapisa, fotomaterijala i radova djece, odgojitelja i roditelja i obitelji.

Područja na kojima smo posebno radili unapređujući našu odgojno- obrazovnu praksu, uvažavajući i prihvaćajući bitne odrednice humanističko-razvojnih koncepcija i/ili odgojno-obrazovnih programa (prema W. Glasser 2000, Bruner 2000, Bredekamp 1996, Slunjski 2001., *International Step by Step Association, ISSA, New York, Malagutti prema Slunjski 2001., G. Drayen i J. Yos 1999.*), bila su:

1. Individualizacija
2. Okruženje
3. Sudjelovanje roditelja i obitelji
4. Postupci odgojitelja - strategije
5. Planiranje i vrednovanje
6. Stručno usavršavanje

(prema: Program Korak po korak i Standardi kvalitete, časopis *Dijete vrtić obitelj*, br. 30, 2003.)

U tekstu koji slijedi, koncentrirajući se na ovih šest odrednica prikazat ćemo samo neka naša postignuća i uspješnost prema procjenama odgojitelja (na koja smo posebno ponosni), **uspoređujući se sami sa sobom.**

1. Individualizacija

Što smo činili?

Primjenjujući svoja znanja o razvoju djeteta te koristeći odnose koje grade s djecom i njihovim roditeljima i obiteljima odgojitelji su svako dijete promatrali kao jedinstvenu osobu s individualnim ritmom rasta i razvoja.

1.1. Odgojitelji su često u kontaktu s djetetom, pokazujući privrženost, interes i poštovanje

1.2. Odgojitelji prepoznaju da se djeca značajno razlikuju – na svako dijete gledaju kao na jedinstvenu osobu

1.3. Odgojitelji kod djece potiču razvijanje odgovornosti, samostalnosti i samokontrole

1.4. Odgojitelji potiču društvena ponašanja kod djece

Vjerujući da je individualizacija planiranje uspjeha svakog djeteta ponaosob, planiranje prema jakim stranama, potrebama i stilovima učenja svakog djeteta te ponuda širokog spektra aktivnosti kroz različite razvojne zadatke, materijale i uloge odgojitelja ponosni smo na sljedeća postignuća:

Skupina Vjeverice

U našu skupinu uključeno je troje djece s posebnim potrebama – dvoje s teškoćama u razvoju i jedno nadareno dijete. Poštivajući individualni obrazac rasta i razvoja, nakon promatranja, praćenja i bilježenja, planirali smo za djecu s teškoćama u razvoju uvježbavanje samostalnosti u okviru njihovih mogućnosti kao i odgovornost te prihvatanje i poštivanje pravila grupe (što ostala djeca već imaju razvijeno). To smo im omogućili na različite načine, bez prisile, kroz svakodnevne aktivnosti.

Nadareno dijete imalo je priliku biti inicijator, motivator i voda. Bilo je izvor informacija drugoj djeci, čitalo im je priče – bilo je dijete djetetu stop (Bruner, 2000.). Skupina mu je pružala okruženje za uvježbavanje socijalnih vještina koje su ispod granica njegove kronološke dobi. Također je stvarano okruženje za razvoj samokontrole, učilo je surađivati s drugom djecom i usvajalo je druge oblike socijalnog ponašanja i nenasilnog rješavanja sukoba. Uz navedeno okruženje koristili smo postupke dogovorene s psihologicom prof. Jukić Lušić.

Odgojiteljice M. Matovina, N. Tarantek

Skupina Jagode

Budući je svako dijete jedinstvena osoba s jedinstvenim razvojnim i individualnim potrebama, prema našem Domagoju (djetetu s teškoćama u razvoju) upravo smo se tako odnosile. S njime smo mnogo radile na području socijalizacije, suradnje s drugom djecom, stvarajući kontekst u kojem će moći vježbati te sposobnosti. Usporedili smo ga s njim samim, a ne s drugom djecom. Dobili smo povratnu informaciju, kako od roditelja, tako i od stručnog tima, da je vidljiv značajan napredak u odnosu na početak pedagoške godine i na to smo jako ponosne

Odgojiteljice: T. Šagadin, N. Roso

Skupina: Loptice

Svako dijete može izabrati aktivnosti i materijale vođeno osobnim interesima. Sve teme projekta koje smo izabrali proizašle su iz dječjih pitanja i interesa. Igru *Trgovina* djeca su organizirala samostalno tri dana prije nego što smo uz pomoć roditelja organizirali prikupljanje PNM-a, za organizaciju *Prave trgovine* i organizirali rad na projektu. Lucija, dijete sa smanjenim slušnim sposobnostima, odabrala je ponudene materijale s više vizualnih potencija (slike, brojevi, slova) te izradu lutaka na štupu.

Filip je izabrao izradu slikovnice kojoj je dao ime *Loptove bajke*. Bio je prisutan i kad su djeca u likovnom centru oslikavala "ulaz" u trgovinu i dao joj ime *Luli-mulj*. Međutim, potrebno je i dalje raditi na razvoju njegova samopouzdanja.

Odgojiteljice: S. V. Topolšek, K. Pašica

Skupina: Zečiči

Kako bi djeca u što većoj mjeri mogla individualizirati svoje aktivnosti i ostvariti svoje zamisli, dogovorili smo se koliko djece može istovremeno boraviti u nekom centru aktivnosti. U tome su nam i pomogli džepiči sa znakovima na principu "Koliko džepića toliko znakova". Taj princip posebno nam je pomogao u centru za pijesak i vodu.

Odgojiteljice: Đ. Beštak, A. Hanić

Stolarski centar

Pomoć u razvoju fine motorike

2. Okruženje

Što smo činili?

S obzirom na različitost razvojnih mogućnosti djece, različitost individualnih interesa i sklonosti, odgojitelji su organizirali i vršili stalne preinake i dopune okruženja, kako bi ono što bolje odgovaralo promjenjivim interesima i stalnom rastućem razumijevanju djece, odnosno oblikovali su okruženje bogato odgojnim i obrazovnim potencijalima.

2.1 Odgojitelji razumiju da okruženje podržava razvoj i učenje djeteta prije svega bogatom ponudom materijala koji djeci omogućuju prirodan put dobivanja informacija, stvaranja znanja i rješavanja problema u akciji

2.2. Odgojitelji grade i oblikuju okruženje koje djecu potiče na suradnju, prihvaćanje i vježbanje različitih demokratskih vrijednosti i poštovanja (stvaraju kontekst u kojem su djeci dane mnoge prilike za razvoj socijalnih umijeća kao što su suradnja, pomaganje, pregovaranje...)

2.3. Odgojitelji stvaraju kontekst suradničkog učenja, ali njeguju i sposobnost individualnog djelovanja svakog djeteta

Otvorili smo "širom" vrata naših SDB. Ne samo sobe, već i prostore ispred njih pretvarali smo s djecom i njihovim roditeljima - obitelji u laboratorije u kojima su se osjećala slobodna, aktivna i uspješna. Centri aktivnosti u SDB i na hodniku odražavali su dječje potrebe, interese i/ili rad na projektima koje su sama izabrala.

U centrima za pijesak i vodu, stolarskom centru, u radionici za popravak i izradu satova i sl., koji su se nalazili na hodnicima družila su se djeca i odgojitelji različitih odgojnih skupina.

Skupina Vjeverice

Nije nam bilo lako otvoriti vrata. Promišljali smo, bojali se, brinuli o mogućnosti nadziranja dva prostora istovremeno (SDB i hodnik), kao i sigurnosti djece.

Postupno smo razvijali povjerenje i sigurnost. Zajednički smo dogovorili pravila ponašanja u oba prostora, kao i odgovornost djece za osobna ponašanja.

Najdulje je u vanjskom prostoru saživio stolarski centar u kojem su boravila djeca iz više grupa. Prva radionica koju smo organizirali u vanjskom prostoru bila je *Božićna igraonica*.

Odgojiteljice: M. Matovina, N. Tarantek

Skupina Loptice

Organizirali smo centre aktivnosti na hodniku ispred SDB, koje koristimo zajedno sa skupinom *Jagodice*. Nije nam bilo jednostavno donijeti tu odluku. Bojale smo se što će se dogoditi na hodniku bez našeg prisustva, no postupno smo razvijale povjerenje prema djeci.

Posebno smo ponosne na Centar za nespavače koji smo organizirale na hodniku i u njemu ponudile stolno-manipulativne igre, bojice, flomastere, različite vrste papira te igračke za građenje na tepihu. U istom prostoru nalazi se i knjižnica koju koriste obje grupe.

Odgojiteljice: S. V. Topolšek, K. Pašica

Likovni centar

Stolarski centar na hodniku

Djeca prema interesu odabiru aktivnosti

Centar za istraživanje

3. Sudjelovanje roditelja i obitelji

Što smo činili?

Odgovitelji su izgrađivali partnerske odnose s obitelji kako bi pomogli djeci u skladu s njihovim razvojnim i individualnim potrebama.

3.1. Odgovitelji upoznaju roditelje i članove obitelji s programom

Neke naše akcije i pristupe partnerstvu s obitelji pokazat ćemo prikazom događanja u skupini *Jagodice*.

3.2. Odgovitelji koriste različite oblike neformalne komunikacije s roditeljima i obitelji

Skupina Jagodice

Partnerstvo s roditeljima - obitelji bilo je svakodnevno prisutno u našoj skupini. Roditelje i članove obitelji upoznali smo s našim programom putem oglasne ploče i obiteljskih druženja i/ili sastanaka. Kako bismo otkrili njihove interese za rad - aktivnosti s djecom u skupini, na početku pedagoške godine ponudili smo im upitnik *Pregled interesa obitelji*.

3.3. Odgovitelji koriste različite formalne oblike komunikacije s roditeljima - obitelji

Na taj su način roditelji i članovi obitelji imali mogućnost opredijeliti se za aktivnosti koje ih zanimaju. Međutim, do ostvarivanja tih aktivnosti za koje su se opredijelili (osim slanja materijala za vrtić) nije dolazilo zbog nedostataka vremena roditelja. Upravo zbog toga, ponudili smo

3.4. Odgojitelji omogućuju članovima obitelji sudjelovanje u programu

im dodatnu mogućnost izražavanja želja i mogućnosti sudjelovanja u aktivnostima skupine.

Paralelno s tim, djeca su često međusobno komunicirala o tome što rade njihovi roditelji, prepoznajući njihove interese, zajedno smo izabrali rad na projektu *Zanimanja ljudi*.

Razgovarajući s njima spoznali smo njihova iskustva i znanja vezana uz različita zanimanja. Kad smo im postavili pitanje: *Što biste htjeli znati o različitim zanimanjima?* uglavnom su izrazili želju da posjete radno mjesto roditelja. U to smo, naravno, trebali uključiti roditelje.

I tako je sve krenulo. Nastao je projekt *Zanimanja* koji još uvijek traje.

Projekt *Zanimanja*

Prvo smo upoznali zanimanje vatrogasac. Markov tata nas je u *Vatrogasnom domu Sesvete* upoznao sa svim tajnama tog opasnog zanimanja. Nakon toga Tinov djed, po zanimanju stolar, posjetio nas je i zajedno s našom djecom sagradio kućicu za ptičice. Markova majka, buduća odgojiteljica, nekoliko je puta boravila u našoj grupi igrajući se s djecom na različite načine. Posjetila nas je i Ivina mama, građevinski inženjer i dizajner interijera. Zajedno s njom izradili smo maketu kuće. S tajnama frizerskog zanata u svom salonu upoznao nas je Paulin tata. Bili smo i mali kuhari. Posjetili smo pečenjaru *Tupek grill*, vlasništvo roditelja Florijana T. Pripremali smo, a na kraju i pojeli pommes - frites. Još uvijek vrijedi ponuda da još jednom posjetimo *Vatrogasni dom*, gdje će nam demonstrirati gašenje požara.

Na kraju smo roditeljima i članovima obitelji koji su sudjelovali u aktivnosti s našom djecom ponudili *Upitnik za obitelji*. Svim sudionicima u znak zahvalnosti djeca su izradila i uručila zahvalu.

Osim ovog oblika sudjelovanja obitelji koristimo i različite druge formalne i neformalne oblike. Na kraju godine roditeljima smo ponudili upitnik kako bi mogli procijeniti i uspješnost našeg programa.

Svoju zahvalnost i podšku u radu s djecom roditelji su ovako iskazali:

1. *Drage tete Natalija i Tanja*

Pozdravljam svaku inicijativu koja potiče kreativni razvoj, bilo da se radi o grupnom radu ili pojedinačnom pristupu svakom djetetu. Djeca su sa zanimanjem sudjelovala u svim aktivnostima. Svi su bez izuzetka upitali nove informacije. Dojmovi su bili upečatljivi. Luka je isti dan od mene tražio da mu napravim pokus sa vulkanom. Danima je ponavljao što je sve vidio pri posjetu vatrogascima i opisivao čime se oni sve služe u svom poslu. Posebno je bitno naglastiti to što se u ovom vidu aktivnosti svako dijete osjeća aktivnim sudionikom.

Naša djeca su još uvijek mala da bi sama kvalitetno osmišljavala svoje aktivnosti, ako im mi veliki u tome pomognemo, rezultati neće izostati.

Mama Zadro

2. *Drage tete, mislim da je ova ideja o videozapisu super. Tako smo se i mi roditelji mogli upoznati s vašim načinom rada. lijepo je vidjeti s koliko ljubavi i pažnje pristupate našoj djeci i kako ih usmjeravate da budu kreativni u onome što vole raditi. Svidi mi se i to što mogu birati što žele raditi. Najvažnije od svega mi je to što moj Matija svaki dan dolazi kući sretan i zadovoljan.*

Gordana Krajcar

3. *Drage naše tete Tanja i Natalija*

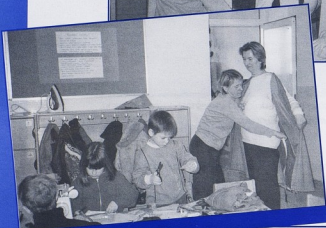
Vaša ideja da napravite videozapis o radu naše djece u vrtiću jako mi se sviđela. Vrlo je poučna i zanimljiva. Neke stvari ne dolaze toliko do izražaja kada se priča o njima, više dolaze do izražaja kada vidimo našu djecu koliko su radoznala i željna saznati nešto više o stvarima o kojima ja osobno nisam razgovarala sa svojom Danijelom. Puno Vam hvala na vašem trudu i volji.

Gordana Sili

4. U okviru roditeljskog sastanka prezentiran nam je dio programa u kojem su djeca bila vrlo aktivna. Posebice su me se dojmile aktivnosti vezane uz sadnju cvijeća, pravljenje figurica od tijesta i maski za maškare. Zapazila sam da su sva djeca zdušno radila i da su s veseljem sudjelovala u navedenim igrama i aktivnostima. Također su na mene duboki dojam ostavili centri o kojima mi je moje dijete pričalo s oduševljenjem.

Karolina Rumenjak

Centar za obiteljske i dramske igre

Likovni centar

Posjet frizerskom salonu

4. Postupci odgojitelja za učenje s razumijevanjem

Što smo činili?

Koristeći mnoštvo razvojno-primjerenih postupaka i materijala koji potiču individualni razvoj i društvenu komunikaciju i suradnju, odgojitelji su organizirali i podržavali djecu da uče čineći.

<p>4.1. Odgojitelji uvažavaju individualnost svakog djeteta</p>	<p>Pridružujući se zagovornicima integriranog kurikula u kontekstu kojeg dijete/djeca ostvaruju svoj razvoj i učenje čineći, posebno smo ponosni što smo, slušajući, promatrajući i bilježeći, prepoznavali posebne interese djeteta/djece.</p> <p>Nastali su različiti projekti u kojima smo svi mi - djeca i odrasli (što uključuje i obitelj) postali istraživači. Kako su nastali neki projekti, osluškivanjem dječjih interesa, ilustrirat će sljedeći prikazi.</p>
<p>4.2. Odgojitelji organiziraju, potiču i podržavaju aktivnosti suradničkog učenja odnosno suradničke aktivnosti koje su doprinos boljem razumijevanju, razvijenijim interpersonalnim odnosima i kvalitetnijoj međusobnoj suradnji djece</p>	<p>Skupina Zečiči <i>Projekt: Ptice</i></p> <p>Karla je rekla: <i>Ptičicama je hladno, stalno pada snijeg i nemaju se gdje sakriti. Trebamo im napraviti kućicu.</i></p> <p>Djeca su u centru za građenje gradila kućice. Razgovarali smo što znaju o pticama, što bi još željeli znati i kako ćemo to naučiti. Tako je započeo naš projekt <i>Ptice</i>.</p> <p><i>Projekt: Trgovina</i></p> <p>Djeca su s tetom posjetila trgovinu. Poslije su sama organizirala trgovinu. Razgovarali smo što nam još treba za tu igru. U sakupljanju su nam pomagali roditelji.</p> <p>Odgojiteljice: Đ. Beštak, A. Hanić</p>
<p>4.3. Odgojitelji osmišljavaju okruženje, aktivnosti i materijale koji promoviraju učenje s razumijevanjem</p>	<p>Skupina Vjeverice</p> <p>Dječja pitanja: <i>Teta, kad će doći teta iz engleskog? Koliko je to deset minuta - malo ili puno? Kada je pola četiri?</i> potaknula su nas da izaberemo projekt <i>Sat</i>.</p> <p><i>Projekt Seasko dvorište</i> još uvijek traje. Spontano je nastao nakon izleta u Eko - selo Žumberak. Gotovo cijela skupina na različite načine okupila se oko tog projekta ...</p> <p>Odgojiteljice: M. Matovina, N. Tarandek</p>
<p>4.4. Odgojitelji promoviraju integrirani razvoj i učenje</p>	<p>Skupina Loptice</p> <p><i>Projekt Profleće</i> proizašao je iz mnogih dječjih pitanja vezanih uz proljetnice koje su svakodnevno donosili u skupinu sa svojim obiteljima. Također, djevojčice su počele uočavati svaki cvjetić na livadi te se interesirati o njihovim nazivima ...</p> <p>Odgojiteljice: S. V. Topolšek, K. Pašica</p>

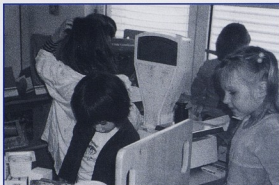
Projekat Seosko dvorište

Projekat Ptice

Projekat Trgovina

Projekat Trgovina

5. Planiranje i procjenjivanje

Što smo činili?

Odgovitelji su kreirali planove polazeći od propisanih standarda, programskih ciljeva i individualnih potreba djece te su, koristeći sustavni pristup, promatrali i procjenjivali napredak svakog djeteta.

5.1. Odgovitelji, koristeći strategiju dugoročnog planiranja, izrađuju razvojne programe koji podupiru razvoj svakog djeteta

5.2. Odgovitelji uključuju u proces planiranja i druge stručnjake

5.3. Odgovitelji promatraju, bilježe i dokumentiraju svaki napredak djeteta, izbjegavajući predrasude i etiketiranje

Skupina Zečiči

Planiramo uspješnost razvoja svakog djeteta. Promatramo dijete kao kompetentnu osobu bogatu idejama i sposobnu za suodlučivanje u svijetu odraslih.

Odgoviteljice: Đ. Beštak, A. Hanić

Skupina Vjeverice

Sustavno bilježenje i promatranje još trebamo vježbati. Vježbali smo dugoročno planirati, pronalazili načine da što kvalitetnije zabilježimo stupanj razvoja svakog pojedinog djeteta - njegove sposobnosti, vještine, interese ...

Vjerujemo da ćemo učeći čineći doseći sposobnosti izrade individualnog plana razvoja za svako dijete ponaosob, promatrajući i bilježeći na kvalitetan način.

Počeli smo voditi anegdotske zabilješke. To je područje koje namjeravamo još istraživati i otkrivati njegovu važnost u promicanju dječjeg razvoja.

Odgoviteljice: M. Matovina, N. Tarandek

6. Stručno usavršavanje - profesionalni razvoj

Što smo činili?

Odgjitelji su redovito procjenjivali i poboljšavali kvalitetu, učinkovitost svoga rada suradujući s kolegama i ostalim stručnjacima kao i s obiteljima na poboljšanju programa i odgojno-obrazovne prakse i/ili učili čineći zajedno s djecom i drugim odraslim osobama uključenima u odgojno-obrazovni proces.

<p>6.1. Odgojitelji svoj osobni i profesionalni razvoj stalno nadograđuju, istražujući osobnu odgojnu praksu i samoprocjenjujući se.</p> <p>6.2. Odgojitelji koriste sve dostupne medije i izvore da bi razumjeli i cijenili svako dijete i sve obitelji - uvidaju važnost profesionalnog rasta i razvoja i učenja kroz cjelovito životno iskustvo.</p>	<p>Što smo činili, slikovito možemo izreći na sljedeći način:</p> <p><i>Da bismo omogućili djetetu/djeci da se penju na svoje vlastito brdo, i mi smo se također neprestano penjali na svoje vlastito brdo, čineći i učeći zajedno s njima!</i> (Malaguzzi, prema Rinaldi C, 1996.)</p>
---	--

Iz svega dosad navedenog vidljivo je da su odgojitelji svoj osobni i profesionalni razvoj stalno nadograđivali istraživanjem osobne odgojne prakse i samoprocjenjujući se. Jedan od instrumenata samoprocjene bio je *Protokol za promatranje postupaka odgojitelja u aktivnostima s djecom* (koji provode razvojno - primjereni program u dječjem vrtiću).

Samoprocjena se odnosila na svih šest područja koja su vidljiva na dalje prikazanim grafovima:

1. Individualizacija
2. Okruženje
3. Sudjelovanje roditelja - obitelji
4. Postupci odgojitelja
5. Planiranje i procjenjivanje
6. Stručno usavršavanje

Svaki taj indikator sadržavao je niz podindikatora (koji su također ranije prikazani, a sastavni su dio protokola.).

Odgjitelji su činili samoprocjenu koristeći sljedeći ključ:

S: stalno prisutno (3 boda)

P: ponekad prisutno (2 boda)

R: rijetko prisutno (1 bod)

Izbor su zaokružili u .

Prilažemo jedan primjerak rezultata samoprocjene odgojitelja. Obzirom da odgojitelj nema ulogu onoga koji sve zna i čiji se razvoj završio ulaskom u vrtić, nego onoga tko svoj osobni i profesionalni razvoj nastavlja i nadograđuje stalnim istraživanjem vlastite odgojne prakse i samoprocjenjujući se, ovaj instrument svjesno smo koristili kao pomoć u samoostvarivanju uloge odgojitelja kao reflektivnog praktičara.

SAMOPROCJENA POSTUPAKA ODGOJITELJA U AKTIVNOSTIMA S DJECOM

SKUPINA Zečići

STALNO=3 POVREMENO=2 RIJETKO=1

ODGOJITELJ: 1-DB

(S)

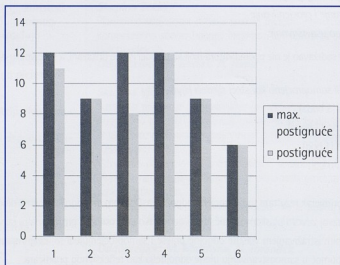
(P)

(R)

Indikatori	Procjena	Bodovi
1.1	S	3
1.2	S	3
1.3	P	2
1.4	S	3
Ukupno	12 (100%)	11
2.1	S	3
2.2	S	3
2.3	S	3
Ukupno	9 (100%)	9
3.1	P	2
3.2	P	2
3.3	P	2
3.4	P	2
Ukupno	12 (100%)	8

Indikatori	Procjena	Bodovi
4.1	S	3
4.2	S	3
4.3	S	3
4.4	S	3
Ukupno	12 (100%)	12
5.1	S	3
5.2	S	3
5.3	S	3
Ukupno	9 (100%)	9
6.1	S	3
6.2	S	3
Ukupno	6 (100%)	6

Zbir po kriterijima			
Br.	Max. postignuće	Postignuće	
1.	12	11	92%
2.	9	9	100%
3.	12	8	67%
4.	12	12	100%
5.	9	9	100%
6.	6	6	100%
N	60 (100%)	52	87%
Ukupno 48 (80%)			

Zaključak

Ranije smo istaknuli da u ovom tekstu nije moguće dati cjeloviti prikaz svih akcija i postignuća te smo se opredijelili za one koje su, prema našoj procjeni, bitne i važne.

Vjerujemo da smo našim akcijama i prikazima dali odgovor na pitanje (što je i bio predmet istraživanja):

Kako se uz pomoć kurikuluma mijenja odgojno-obrazovna praksa odgojitelja u konkretnoj situaciji odgojne skupine?

- **Kada i kako** se odgojiteljeve teorije *O akciji* pretvaraju u teoriju *U akciji*?
- **Kako se** implicitna pedagogija mijenja u reflesivnu praksu?

Isto tako, vjerujemo da smo, stvarajući zajednicu učećih subjekata i ostvarujući uloge odgojitelja i stručnih suradnika kao refleksivnih praktičara, značajno doprinijeli unapređivanju odgojno-obrazovnog rada u našem vrtiću.

Kako ovaj projekt i ne može biti završen, predviđamo da ćemo ga nastaviti sljedeće pedagoške godine (također u novom objektu) uz nešto naglašenije bavljenje projektom *Integrirani razvojno-primjereni kurikulum usmjeren na dijete u 5., 6. i 7. godini života i Inkluzija djeteta/djece s posebnim potrebama*.

Literatura:

Bredenkamp, S.: *Kako djecu odgajati*, Educa, Zagreb, 1996.

Bruner, J.: *Kultura obrazovanja*, Educa, Zagreb, 2000.

Dryden, G. i Vos, J.: *Revolucija u učenju*, Educa, Zagreb, 2001.

Hansen, Kaufmann, Walsh: *Kurikulum za vrtiće, priručnik za vrtiće br. 3, obradila M. Kustek*, prevela: R. Mikulec, "Korak po korak", 2001.

Hedrick, J.: *Reggio Emilia and American schools - tolling them apart and putting them together - can we do it?*, U: Hendrick, J. (Ed.) *First step forward teaching them Reggio way*, Columbus, OH, Merrill, Prentice-Hall
Leipzig, Lesch: *Proučavanje djece pomoću promatranja i bilježenja*, CRI Washington, prevela: R. Mikulec, obradila: M. Kunstek, "Korak po korak", Zagreb, 1988.

Međunarodna udruga Korak po korak -ISSA, New York, 2002.

Radna grupa za standarde: *Standardi Programa Korak po korak*,

Saifer, S., Isenberg J.P., Jalongo M.R.: *Individualizirano poučavanje u predškolskoj i ranoj školskoj dobi*, obradila: M. Kunstek, prevela: Tomljenović B., UR Korak po korak, Zagreb, 2001.

Slunjski E.: *Integrirani predškolski kurikulum, "Mali profesor"*, 2001., Zagreb

Zbornik radova - Čakovec 2000.: *Učiti zajedno s djecom - učiti*, pp. 15-30, Čakovec, 2000.